

Posudek diplomové práce Ludmily Míchalové Mikšíkové: Rozbor písní k večeři Páně

Práce se zaměřuje na rozbor písní k večeři Páně v 5 zpěvnících různé provenience, nejpodrobněji v Evangelickém zpěvníku (s Dodatkem).

(Určitým handicapem práce na zvoleném tématu byla okolnost, že žánr „písně v VP“ není přesně vymezen, a to ani zařazením v příslušném oddílu zpěvníku. Do určité míry se tyto písně kryjí s pašijními a velikonočními, nebo i jinými, podle období, kdy se VP koná.)

Vlastní analýze přechází úvodní kapitola, kde po několika nepříliš odborných poznámkách k tématům píseň, duchovní píseň, hymnologie autorka představuje 3 metody analýzy duchovní písně zahraničních autorů a posléze i metodu svou vlastní, které v dalším výkladu (po jisté modifikaci) užívá.

Těžisko práce tvoří kap. 2, kde je pojednotlivu podán rozbor 9 písní EZ, a to vždy stejným postupem: forma písně – historický kontext písně (s často obširnější pasáží o autoru anebo o zdrojovém zpěvníku) – jazykový a teologický rozbor pomocí klíčových slov – zjištěná nebo předpokládaná biblická předloha písně – aktuálnost pro dnešek, použitelnost pro další verze EZ. – Později si autorka povšimne, že většina těchto písní v EZ má původ v době české reformace, resp. Jednoty bratrské. Po této stránce jsou některé jiné zpěvníky pestřejší. Soudí, že je to tím, že písně EZ obsahují důležitá teologická témata, ale pro dnešní dobu prý **nedostačují, avšak neuvádí, čím** (s. 49,77); neuvažuje však dále o otázce, **zda se tím pořadatelé EZ nechtěli vyhnout subjektivistickému zúžení VP** v pozdější (pietistické) písňové tvorbě, která je v EZ zastoupena jen jednou písní (465), která notabene není přímo k VP, je spíše pašijová. Je zajímavé, že žádná z ostatních není formulována v Ich-formě (opět na rozdíl od jiných zpěvníků). V závěru této kapitoly se diplomandka pokusila o jakési shrnutí, v němž stručně zopakovala, co vyložila u jednotlivých písní a doplnila to přehledem témat těchto písní, o nichž soudí, že se v nich odráží teologické priority autorů nebo doby vzniku. Toto tvrzení by si zasloužilo podrobnější zdůvodnění, např. úvahou o tom, nejen ŽE je téma oběti v těchto písních traktováno (nijak často, jen 462!), ale JAK je traktováno. Autorka si všimá, že v reformačních písních se vrací silný motiv účinků svátosti, *beneficia sacramenti*, který zcela překrývá spekulace o *realis praesentia*. Rovněž oslaben je motiv – a **zde oponent s autorkou nesouhlasí** – „hodného přijímání“, který se náznakem objevuje jen u Lukáše (461,7), vzápětí ovšem vyvážen prosbou „nevcházej v soud spravednosti“ (461,8). Naproti tomu Augusta milostně zve (**imperativy v tomto případě nejsou příkazy, nýbrž pozvání!**) „lačné a žíznivé“ (462) a *všechny* hříšné (463). Dvě písně v Dodatku, konstatuje autorka, vhodně doplňují v EZ slabě nebo vůbec nezastoupený motiv eschatologický a koinónický.

Třetí kapitola je věnována již stručnějším rozboru písní v jiných zpěvnících. „Evangelický kancionál“ (SECAV) potřebně přidává k repertoáru témat pozapomenutou dimenzi „eucharistickou“ (díkůvzdání) a pneumatologickou; výběr písní zahrnuje širší období a snad i proto se v EK objevuje spojení VP a kajícnosti, jakož i některé další prvky pietistické provenience. – „Bratrský zpěvník“ (JB 1956) má rovněž časově široký záběr, avšak autorka shledává, že jeho všechny písně jsou „nesrozumitelné“. – „Zpívejme Hospodinu“ (CASD) naopak obsahuje převážně písně z 19. stol. a z anglosaské oblasti. Dominují jim témata: Kristova krev (převážně), písně kající, písně vyzývající ke zbožnému životu. – „Kancionál“ (ŘKC) obsahuje písně z různých dob a různého původu, často s prvky lidové zbožnosti. Téma

přítomnosti Kristovy ve svátosti je – na rozdíl od předchozích zpěvníků – výrazně zastoupeno a nejednou ústi do výzvy k adoraci svátosti. Jsou také zřetelněji trojiční a do oslavy zahrnují i matku Páně. Pominut je motiv koinónický, epiklétický, ano i samotné pozvání k VP.

Z tohoto hlediska je třeba litovat, že autorka, jak konstatuje v závěrečné 4. kapitole, vypustila ze svých kritérií „ekumenický posudek písně“.

Závěr již jen rekapituluje hlavní výtěžky práce a nepřináší nic nového. Korigovat je třeba její mínění, že EZ neobsahuje písně, jež zvou k VP (viz 462, 462!). Na samý závěr si klade otázku, jak zachovat bohatství tradice a přesto oslovit potřeby současných věřících. Nikde však nedefinuje, co jsou tyto potřeby; v předchozích rozborech příležitostně uváděla zastaralý jazyk jako důvod, proč písně již neužívat nebo aspoň přepracovat. **Ale zde by měla teprve diskuse začít – třeba při obhajobě.** Kulturní pluralismus je příliš neurčité heslo.

xxx

Práce je psána svědomitě; při četbě ruší časté opakování toho, co již bylo řečeno. Některé (historické) pasáže by si zasloužily odbornějšího přístupu (než Šimkovy Žalmy, chvalozpěvy a písničky).

Vlastní analýze, její přehlednosti by bylo prospělo, kdyby si autorka stanovila určitý rastr, otázky, které písním položí.
Například: Koho píseň oslovuje? V EZ je nápadné, že jen dvakrát je píseň adresována Ježíšovi (460, 464), ve všech ostatních případech je osloven „lid“ a pokud Bůh nebo Ježíš, pak již v průběhu písně jako prosba (461,8; 462,7nn; 463,4; 683 refrén).
Nebo: Jak jsou formulovány „užitky“ VP? Pro jednotlivce, pro společenství, pro lid? V čem spočívají? V posile víry, v rozhodnutí k následování, v posile bratrství, ve výzvě k pokání....?
Nebo: Poměr „subjektivní“ a „objektivní“ složky dění VP.
Nebo: míra „didaktického“ (kérygmatického) prvku a prvku celebrativního: Chce píseň poučit nebo naladit k chválení?
Anebo i jinak.

Po stránce formální má práce jen jeden závažnější nedostatek: seznam literatury není strukturován. Graficky, ortograficky a z hlediska ostatních náležitostí je práce v pořádku.

Práci Ludmily Míchalové-Mikšíkové doporučuji k obhajobě, očekávaje, že při ní bude reagovat na uvedené podněty (v textu půltučně a v rámečku).

28.12.2009



Prof. ThDr. Pavel Filipi